

osztrák múzeumok is ilyenformán jár-  
nak el...

A nyilatkozat egyes kijelentései nagyon  
leverőek, viszont megnyugvás az, hogy a  
Szépművészeti Múzeum főigazgatója tu-  
dott alkalmazkodni a kis Magyarország szűk  
kereteihez, hivatalos programjában: és hi-  
vatalos programján túl tudott az inséges  
években is súlyos értékeket szerezni a  
múzeum számára. Azokon az új szerzemé-  
nyeken, amelyeket Petrovics sorol fel, iga-  
zán nem látszik meg az, hogy a Szépművé-  
szeti Múzeum dotációja egytizedét sem teszi  
a réginek.

## Forradalom a Fehér hattyú előtt Az első antiszemita tüntetés Budapesten

A Fehér hattyú a Kerepesi út kiskörúti vé-  
gén, a Nemzeti Színházzal szemben, nem tar-  
tozott a régi Budapest legelőkelőbb vendég-  
fogadói közé. Azt meg válván semmi se mu-  
tatta a piszkos, dohos emeletes házon, amely-  
nek emeletén volt a hotel, földszintjén a Wein-  
gruber-féle kóser sörmérés, hogy valami törté-  
nelmi hivatása volna. De hát a történelem sze-  
szélyes s hol a Fehér hattyú tetszik meg neki,  
hol a Csocsó bácsi kocsmája...

A Fehér hattyú-ban rendszeren szegénysorú  
vidéki zsidók szoktak megszállni, abban tehát  
nem lett volna semmi feltűnő, hogy 1883  
augusztus 7-én ott vett kvartélyt magának egy  
öreg balyús zsidó, meg egy bambaképű zsidó-  
gyerek, akin télikabát volt, meg számkalap.  
Csakhogy ezt az öreg zsidót Scharf József-  
nek hívták, a gyereket pedig Scharf Móric-  
nak s abban az időben ők voltak a legneveze-  
tebb emberek Magyarországon, sőt tán a leg-  
nevezetesebb zsidók az egész világon.

Augusztus 6-án mentette föl a nyíregyházi  
törvényszék a tiszaezlári saktert, kimondván  
róla, hogy nem vette vérét Solymosi Eszternek.  
A rettenetesen meghajszolt ember természetesen  
nem ment vissza régi helyére, hanem  
összeszedte cókmojkját, hozzászámítva a Móric-  
gyereket is, akinek hazudozásából támadt az  
egész vérvád s fölciholódott Pestre, a zsidó  
védelmi iroda gondjaira bízni magát.

Ez a pesti út nem volt éppen okos dolog,  
előre lehetett látni, hogy ebből nagy kravall  
lesz a fölizgatott fővárosban, amelyet a  
Verhovay Gyula lapja, a Függetlenség előre  
telekürtölt a hírrel, hogy „a pesti zsidók által  
akarja ünnepeletni magát az eszlári hóhér“,  
akit „Tisza Kálmán parancsára mentett föl a  
zsidóktól megvesztegelett törvényszék“. Az öreg  
Scharf ugyan inkognitóban szeretett volna  
utazni, azért is kvartélyoztatta magát ablak-  
talan vagonba, de hát a pesti kíváncsiságon  
akkor se lehetett kifogni. Ugyanazzal a vonattal  
érkezett a szabócsi főispán is, persze első  
osztályon, de bizony magának kellett a poggyá-  
szaival cipekedni, mert hordárt aranyért se  
kaphatott. A vörössapkások mind oda osdül-  
tek az eszláriakat nézni. Móric meg is rántotta  
az apja koftánját:

— Hű, de csupa öreg katona van ezen a  
Pesten!

A Kerepesi úton is mindenki rájuk ismert s  
deltájban már nagy tömegelés támadt a Fehér  
hattyú előtt. Pedig az eszláriak már akkor  
nem voltak ott. Megriadtak a nagy érdeklődés-  
től és valamelyik atyjukfánál bújtak meg.

Hanem az egyre szaporodó tömeget ezzel  
nem lehetett kifizetni. Valaki kitalálta, hogy a  
saktert újra letartóztatták, mert a király sür-  
gönyözött Tisza Kálmánnak, hogy rögtön el-  
csapja, ha el nem bánik a zsidókkal. A jobban  
értésültek úgy tudták, hogy az öreg Scharf  
bosszúból elvágta a fia nyakát, amért ellene  
vallott. Még az ablakát is meg tudták mutatni  
az emeleti szobának, amelyikben a friss gyil-  
kosság történt.

Egész estig nagy viták folytak a Hattyú előtt,  
amikor aztán sikerült közös nevezőre hozni a  
véleményeket. Valaki elkiáltotta magát:

— Éljen Istóczy! Éljen Verhovay! Éljen a  
Függetlenség! Üsd a zsidót!

Már akkor hangyállott a tömeg a Kerepesi  
út és a Hatvani ucca közt, a lóvasút megállt, a  
kocsiközlekedés megakadt s a kavargó tömeg  
szívesen visszhangozta a minden időben nép-  
szerű jelszót:

— Üsd a zsidót!

A program gyakorlati megvalósítása azonban  
akadályba ütközött: az arcátlan zsidók bezár-  
ták az ajtókat, kapukat s ezeknek a feszegete-  
se a még nem eléggé gyakorlott ucca politikusok-  
nak eltartott vagy félóraig, akkorára pedig  
jöttek a rendőrök, 10 lovas, 50 gyalogos. Az  
oszolj! felszólításra az volt a válasz, hogy Él-  
jen Istóczy! Üsd a zsidót! s mivel a gyáva z-  
sidók nem jöttek elő, a tömeg a szokott módszer  
szerint meghajigálta a rendő őket. (A Belezna-  
kertben éppen építkezés folyt, ott bővében volt  
a téglá, meg a kavics.) A rendőrök is elővették  
a szokott módszerüket: kivont karddal neki a  
tömegnek! Az esze nélkül szétszaladt, de még  
akkor is éltette Istóczyt. Az ügyetlenjéből el-  
esíptek vagy kilencet, házmestereket és suszter-  
inasokat.

Ez volt a prológos és az-éposz nyilván nem  
is következett volna utána, ha másnap reggelre  
az antiszemita lapok fel nem hördülnek — a  
rendőri brutálítás miatt. Fölháborodott vezér-  
cikkék kérték számon Tisza Kálmántól — a  
szólásszabadságot. Hát annyira jutottunk már,  
hogy az uccai proletárnak, a zsidó politika szá-  
nandó áldozatának ahhoz sines joga, hogy el-  
keseredett hazafiságának legalább szóban kife-  
jezést adjon? „Vigyázzon a miniszterelnök,  
mert a tömegek jogos felháborodása a provo-  
kálókka! együtt el fogja seperni!“

Este a Hattyú környéke megint feketélt  
az emberektől. Öt-hatezer főre menő tömeg ve-  
rődött össze, akiknek legnagyobb része azon-

ban csak nézelődni akart, mert egész nap min-  
denki beszélte, hogy lesz valami hecc. Az aktív  
hazafiak mindössze pár százan voltak s beső-  
tétedésig elég csendesesen viselkedtek, csak  
Istóczy életetésével könnyítették a lelkiükön.  
Lámpagyújtáskor aztán elkezdtek hepp-hep-  
pezni. Ezt a jelszót a magyar antiszemita a  
németektől tanulták, azokra pedig még a kö-  
zépkeori nagy zsidóüldözések hagyták örökbe.  
A hepp-hepp elemeire bontva állítólag azt teszi:  
Hyerosolima est perdita, — azaz „Jeruzsálem  
elveszett“. A keresztések vesztették ugyan el,  
akiket hol az arabok koncoltak fel, hol a ki-  
csapongásaikba pusztultak bele, de hát ennek  
is a mainzi, meg a frankfurti zsidók voltak az  
okai. (A destruktív sajtót még akkor nem ta-  
lálta ki Gutenberg, esett volna a fejére, mikor  
kitalálta!)

A harci indulót hamarosan követték a tét-  
tek. Valaki egy réz négykrajcárossal beütött egy  
emeleti ablakot. Rettentő „Éljen Istóczy!“  
kiáltás harsant rá föl s abban a pillanatban  
már az egész fronton esörömpöltek az ablakok.  
Négykrajcárosok, féltéglák és vasdarabok hul-  
lottak mindenfelé. (A rendőri vizsgálat később  
megállapította, hogy a vasdarabokat már kész  
felszerelés gyanánt vitték magukkal a tünte-  
tők.) Egy fejletlen technikájú kor primitív  
gyermekei voltak, de azért elég jól végezték  
a dolgukat. Először is összetörték a gázlámpá-  
kat, hogy a világosság ne kellemetlenkedjen  
nekik, azután beröhanak a sörcsarnokba. A  
zsidókat szakálluknál fogva rángatták ki az  
uccára, ott össze-vissza rugdosták őket s ezzel  
a program politikai részét elintézték, követke-  
zett a hazafiúi érdemek megjutalmazása. Ami  
kész enni-, innivalót találtak Weingrubernál,  
azt rögtön eltüntették, aztán kiverték a sörös-  
boroshordók fenekét, végül pedig forgácsá  
törték minden bútort. A kiszakított ajtófélfát  
nem törték össze, az kellett nekik faltörő kos-  
nak a Kohn-féle bútorkereskedéshez, a Hoff-  
mann-féle órásüzlethez, a Pfeiffer-divatkeres-  
kedéshez. Mikorra ide értek, már szekerce is  
akadt, — állítólag nem kellett érte messze  
menni, az Eszterházy uccában volt a Bartalits-  
féle antiszemita kiadóhivatal.

A fosztogató csöcselékről, amely most már  
négy-ötszáz főre ment, olyan leírásokat olva-  
sunk az egykorú lapokban, aminőket csak a  
francia kommun történetében lehetett ig-  
találni. Mintha a város minden kloakája ott  
buggyant volna ki. Mezítlábás emberek, ron-  
gyos némberek, részeg suhancok örvongó da  
recsegették a bútorokat, hasogatták a selymeket  
és egymás kezéből rabolta ki a rablott holmi-  
kat. Közben pedig állandóan ordította a jogcí-  
met a rombolásra és rablásra:

— Éljen Istóczy! Éljen Verhovay! Üsd a  
zsidót!

És mindezt csinálta négy-ötszáz ember,  
ugyanennyi ezer ember szemé láttára, akik a  
Nemzeti Színháztól a Rókus felé tömött sorok-  
ban álltak a Kerepesi út másik oldalán. Maga  
Thaisz Elek főkapitány több kaszinói barátja-  
val az Újvilág ucca és Hatvani ucca sa-  
ról másfélóra hosszág nézte a tombolást és fo-  
gatta tisztjei jelentését. Nem akart az antisze-  
mita lapoknak alkalmat adni arra, hogy reggel  
újra megtámadják a brutális rendőrséget...

Mikor azonban azt jelentették neki, hogy a  
Kerepesi út forradalmi oldalán egész a Nagy-  
körútig minden gázlámpát összetörték s a Ró-